

ข้อมูลพื้นฐานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแบ่ง ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ประวัติความเป็นมา

คณะกรรมการหมู่บ้านน้ำแบ่ง หมู่ที่ ๗ ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ได้มีหนังสือที่ พิเศษ/๒๕๕๑ ถึง ประธานมูลนิธิโครงการหลวงเพื่อขอเข้าร่วมเป็นพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง เนื่องจากมีปัญหาประชาชนหันมาปลูกพืชล้มลุกโดยเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพิ่มมากขึ้นเพราะราคาเป็นเหตุจูงใจ ขายได้ราคาดีกว่าพืชอื่นซึ่งเกษตรกรไม่มีอาชีพอื่นที่มีรายได้แน่นอนและยั่งยืน การเพิ่มพื้นที่ในการทำเกษตรทำให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วยการเผาไร่ ใช้

ปุ๋ย เคมี และ สารเคมีกันอย่างแพร่หลาย และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงขอรับเข้าร่วมโครงการขยายผลโครงการหลวง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีอาชีพมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ชาวบ้านน้ำแบ่ง เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าเมี่ยน เดิมตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านผาหลุก หมู่ที่ ๖ ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน แต่เนื่องจากที่ตั้งหมู่บ้านเดิมอยู่ห่างไกล การเดินทางค่อนข้างลำบาก เมื่อปี ๒๕๑๐ จึงได้อพยพย้ายถิ่นลงมาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านน้ำแบ่งในปัจจุบันและเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วยโดยมีนายฟูควร ตระกูลพิทักษ์กิจ เป็นหัวหน้าชุมชน ในขณะนั้นเป็นหมู่บ้านบริวารของบ้านน้ำลึก หมู่ที่ ๘ ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ต่อมาเมื่อปี ๒๕๓๒ อำเภอท่าวังผา ได้แบ่งการปกครองจาก ๙ ตำบล เป็น ๑๐ ตำบล โดยแยกตำบลผาทองออกจากตำบลผาตอ และในปี ๒๕๓๔ บ้านน้ำแบ่งก็ได้รับการตั้งให้เป็นหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ ๗ ตำบลผาทอง อำเภอผาทอง จังหวัดน่าน จนถึงปัจจุบัน

ในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๖ โครงการขยายผลโครงการหลวงน้ำแบ่งได้ขยายหมู่บ้านในการดำเนินงาน อีก ๕ หมู่บ้าน ดังนี้

๑. บ้านน้ำกิ หมู่ที่ ๕ ตำบล ผาทอง อำเภอ ท่าวังผา จังหวัดน่าน ลักษณะภูมิประเทศ บ้านน้ำกิ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๘๕๘ เมตร

๒. บ้านแหน ๑ หมู่ที่ ๑ ตำบล ผาทอง อำเภอ ท่าวังผา จังหวัดน่าน ลักษณะภูมิประเทศ บ้านแหน ๑ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๖๐๘ เมตร

๓. บ้านวังผาง หมู่ที่ ๒ ตำบล ผาทอง อำเภอ ท่าวังผา จังหวัดน่าน ลักษณะภูมิประเทศ บ้านวังผาง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๒๗๔ เมตร

๔. บ้านแหน ๓ หมู่ที่ ๘ ตำบล ผาทอง อำเภอ ท่าวังผา จังหวัดน่าน ลักษณะภูมิประเทศ บ้านแหน ๓ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๓๗๕ เมตร

๕. บ้านแหน ๒ หมู่ที่ ๓ ตำบล ผาตอ อำเภอ ท่าวังผา จังหวัดน่าน ลักษณะภูมิประเทศ บ้านแหน ๒ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๗๒๑ เมตร

สภาพโดยทั่วไป

ขนาดและที่ตั้ง

การพิจารณาพื้นที่ใช้พื้นที่ลุ่มน้ำเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์พื้นที่โดยพื้นที่ลุ่มย่อยที่ครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้าน น้ำแบ่ง หมู่ที่ ๗ ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน คือลุ่มน้ำแบ่ง มีพื้นที่ ๔๓.๒๑ กิโลเมตร หรือประมาณ ๒๗,๐๐๗.๕๘ ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านวังผาง
บ้านน้ำลึกใต้ ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านห้วย
ม่วง ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านวังผาง
บ้านแหนสาม ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านดอย
ตัว ตำบลศรีภูมิ อำเภอปง จังหวัดพะเยา

บ้านน้ำแบ่งอยู่ห่างจากพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงถั่วเขียวแก่ประมาณ ๓๙.๑๐ กิโลเมตร การแบ่งเขตการปกครองในพื้นที่ลุ่มน้ำแบ่ง อยู่ในเขต ๒ พื้นที่ ๒ ตำบล คือตำบลแสนทอง และตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านมีพื้นที่ดังตาราง

ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	พื้นที่		ร้อยละ
			ตารางกิโลเมตร	ไร่	
ผาทอง	ท่าวังผา	น่าน	๒๙.๔๐	๑๘,๓๗๕.๗๕	๖๘.๐๔
แสนทอง	ท่าวังผา	น่าน	๑๓.๘๑	๘,๖๓๑.๘๒	๓๑.๙๖
รวม			๔๓.๒๑	๒๗,๐๐๗.๕๘	๑๐๐.๐๐

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ร้อยละ ๘๐ เป็นภูเขาสลับซับซ้อน และร้อยละ ๒๐ เป็นที่ราบเชิงเขาที่มีพื้นที่ป่าดิบชื้น (ป่าต้นน้ำ) ประมาณร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ที่มีความสูง ๔๐๐-๖๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือห้วยน้ำแ่ง ซึ่งเป็นลำห้วยสาขา

ของลำน้ำยาวความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ ๒๔๗-๘๕๘ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง

ระดับความลาดชัน

ระดับความลาดชันของพื้นที่ลุ่มน้ำแ่ง มีส่วนใหญ่ระดับความลาดชันสูงชัน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๐ รองลงมาีความลาดชันสูงชันมาก คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๙๔ ลงความลาดชันสูงชันปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗๗ ดังตาราง

ระดับความลาดชัน	คำอธิบาย	พื้นที่		ร้อยละ
		ตาราง กิโลเมตร	ไร่	
ร้อยละ ๐ - ๒	ราบเรียบถึงค่อนข้าง ราบเรียบ	๖.๖๗	๔,๑๖๗.๐๒	๑๕.๔๓
ร้อยละ ๕ - ๑๒	ลาดชันเล็กน้อย	๐.๐๑	๖.๖๖	๐.๐๒
ร้อยละ ๑๒ - ๒๐	ลาดชันสูง	๐.๓๖	๒๒๕.๒๒	๐.๘๓
ร้อยละ ๒๐ - ๓๕	สูงชันปานกลาง	๖.๘๒	๔,๒๕๙.๔๕	๑๕.๗๗
ร้อยละ ๓๕ - ๕๐	สูงชัน	๑๕.๘๑	๙,๘๘๓.๕๗	๓๖.๖๐
ร้อยละ ๕๐ - ๗๕	สูงชันมาก	๑๒.๐๗	๗,๕๔๕.๔๓	๒๗.๙๔
มากกว่าร้อยละ ๗๕	สูงชันมากที่สุด	๑.๔๗	๙๒๐.๒๓	๓.๔๑
รวม		๔๓.๒๑	๒๗,๐๐๗.๕๘	๑๐๐.๐๐

ลักษณะดิน

กลุ่มดินในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแบ่ง เป็นกลุ่มดินในชุดที่ ๖๒ ดินนี้ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขา ซึ่งมีความลาดชันมากกว่า ๓๕ % ดินที่พบในบริเวณดังกล่าวนี้มีทั้งดินลึกและดินตื้น ลักษณะของเนื้อดินและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติแตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดของหินต้นกำเนิดในบริเวณนั้น มักมีเศษหิน ก้อนหิน หรือหินพื้น โผล่ กระจายกระจาย

การชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแบ่ง ส่วนมากมีระดับการชะล้างพังทลายของดินน้อยมาก (ที่สูง) มีพื้นที่ ๒๑,๐๘๒.๐๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๐๖ รองลงมาคือระดับรุนแรงมาก (ที่สูง) มีพื้นที่ ๓๓,๙๔๘.๗๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖๒

ตาราง ๕ การชะล้างพังทลายของดิน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแบ่ง

การชะล้าง พังทลายของ ดิน	คำอธิบาย	พื้นที่		ร้อยละ
		ตารางกิโลเมตร	ไร่	
H๑	น้อยมาก (ที่สูง)	๓๓.๗๓	๒๑,๐๘๒.๐๔	๗๘.๐๖
H๒	น้อย (ที่สูง)	๒.๖๖	๑,๖๖๕.๖๐	๖.๑๗
H๓	ปานกลาง (ที่สูง)	๐.๕๐	๓๑๑.๑๕	๑.๑๕
H๕	รุนแรงมาก (ที่สูง)	๖.๓๒	๓,๙๔๘.๗๘	๑๔.๖๒
รวม		๔๓.๒๑	๒๗,๐๐๗.๕๘	๑๐๐.๐๐

ทรัพยากรธรณีวิทยา

ลักษณะทางธรณีวิทยา พื้นที่ลุ่มน้ำแบ่ง เป็นหินชั้นและหินแปรในยุค Carboniferous ได้แก่หินประเภท Sandstone, shale, and chert และหินยุค Triassic ได้แก่หินประเภท shale and sandstone limestone และ conglomerate

สัญลักษณ์	ยุคหิน	คำอธิบาย	พื้นที่		ร้อยละ
			ตาราง กิโลเมตร	ไร่	
CP	Carboniferous (Palaeozoic)	Sandstone, shale, and chert	๑๑.๙๙	๗,๔๙๑.๗๙	๒๗.๗๔
R_i	Triassic (Mesozoic)	Gray to brown shale and sandstone; gray to dark gray, massive to well bedded limestone; and conglomerate	๓๑.๒๓	๑๙,๕๑๕.๗๙	๗๒.๒๖
รวม			๔๓.๒๑	๒๗,๐๐๗.๕๘	๑๐๐.๐๐

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบเขตร้อนเฉพาะฤดูกาล โดยได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดเอาความชุ่มชื้นเข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้มีผลตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนและได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดเอาความหนาวเย็นมาในเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ และในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะทำให้มีสภาพอากาศร้อน

แหล่งน้ำที่

สำคัญของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแบ่ง

แหล่งน้ำธรรมชาติ

พื้นที่ลุ่มน้ำแบ่ง มีน้ำแบ่งเป็นน้ำสายหลัก มีทิศทางการไหลจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออกไหลผ่านบ้านน้ำแบ่ง แล้วไหลวกขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนไหลไปรวมกับน้ำกิ ซึ่งมีลำห้วย ลำน้ำสาขาได้แก่ น้ำแบ่งน้อย ห้วยคู และห้วยไคร้ มีต้นกำเนิดจากดอยผาจ้อง ดอยกวาด ทางทิศตะวันตกของพื้นที่

ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

พื้นที่ลุ่มน้ำแบ่ง ส่วนใหญ่อยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑A เป็นพื้นที่ ๑๒,๑๐๐.๑๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘๐ รองลงมาอยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๒ มีพื้นที่ ๑๑,๗๖๙.๐๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕๘ และ ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑B พื้นที่ ๒,๔๙๗.๕๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๕ ดังตาราง

ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ	พื้นที่		ร้อยละ
	ตารางกิโลเมตร	ไร่	
ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑A	๑๙.๓๖	๑๒,๑๐๐.๑๘	๔๔.๘๐
ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑B	๔.๐๐	๒,๔๙๗.๕๘	๙.๒๕
ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๒	๑๘.๘๓	๑๑,๗๖๙.๐๖	๔๓.๕๘
ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๓	๑.๐๓	๖๔๐.๗๖	๒.๓๗
รวม	๔๓.๒๑	๒๗,๐๐๗.๕๘	๑๐๐.๐๐

มาตรการที่ใช้แบ่งชั้นคุณภาพลุ่มน้ำกำหนดโดย สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑A หมายถึง พื้นที่ยังคงสภาพป่าสมบูรณ์ที่ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งจำเป็นจะต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำธาร และ เป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ และห้ามมิให้มีกิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าว

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑B หมายถึง พื้นที่ยังคงสภาพป่าสมบูรณ์ที่ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งจำเป็นจะต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และเป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ แต่อนุญาตให้มีกิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าว

พื้นที่ชั้นคุณภาพที่ ๒ หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งมีลักษณะทั่วไปมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมาและสามารถใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมที่สำคัญได้ เช่น การทำเหมืองแร่ เป็นต้น

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๓ หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีลักษณะทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจกรรมการทำป่าไม้และปลูกพืชกิจกรรมประเภทไม้ยืนต้น

อุทกธรณีวิทยา

ลักษณะอุทกธรณีวิทยา พื้นที่ลุ่มน้ำแบ่งส่วนใหญ่เป็นชั้นหินให้น้ำ ลำปาง มีต้นกำเนิดจากหินดินดาน ร้อยละ ๗๙.๓๕ ที่เหลือเป็นชั้นหินใช้น้ำตะกอนหินแปร มีต้นกำเนิดจากหินตะกอนราชบุรีและหินทรายกลุ่มแก่งกระจาน ดังตาราง

รหัส	อุทกธรณีวิทยา		ปริมาณน้ำ (ลบ.ม./ ชั่วโมง)	พื้นที่		ร้อยละ
				ตร.กม.	ไร่	
๑๐๐๕	ลำปาง	เกิดจากความหนาของหินดินดานจากดำไปเทา	-	๓๔.๓๗	๒๑,๔๗๘.๑๙	๗๙.๕๓
๑๐๐๘	ตะกอนหินแปร	หินตะกอนราชบุรีและหินทรายกลุ่มแก่งกระจาน	๒๐-๕๐	๐.๐๘	๔๗.๔๖	๐.๑๘
๑๐๐๙	ตะกอนหินแปร	เกิดจากหินตะกอนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหินราชบุรีและกลุ่มหินแก่งกระจาน	-	๘.๗๗	๕,๔๘๑.๙๒	๒๐.๓๐
รวม				๔๓.๒๑	๒๗,๐๐๗.๕๘	๑๐๐.๐๐

ป่าไม้

พื้นที่ลุ่มน้ำแบ่ง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นพื้นที่อนุรักษ์ (โซน C) ทั้งหมด สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ ควรอนุรักษ์ไว้เป็นป่าต้นน้ำ

พื้นที่ลุ่มน้ำแบ่ง ส่วนใหญ่อยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑A พื้นที่ยังคงสภาพป่าสมบูรณ์ซึ่งจำเป็นต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารและเป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศห้ามมิให้มีการของมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าวและชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑ B พื้นที่ยังคงสภาพป่าสมบูรณ์ซึ่งจำเป็นต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารและเป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศแต่อนุญาตให้มีการของมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าว

การคมนาคม

ถนนเส้นทางหลักในเขตหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ๘.๔๕ กิโลเมตร ถนนลูกรัง ๓.๕ กิโลเมตร สามารถใช้การได้ดีในช่วงฤดูแล้ง ระยะทางห่างจากอำเภอ ๒๐ กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง ๑๖ กิโลเมตร ลูกรัง ๔ กิโลเมตร ระยะเวลาในการเดินทางจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ใช้เวลาในการเดินทาง ๕ ชั่วโมง ๕๓ นาที (ระยะทาง ๔๐๓ กิโลเมตร)

โครงสร้างพื้นฐาน

- ถนนเส้นทางหลักในเขตหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ๘.๔๕ กิโลเมตร ถนนลูกรัง ๓.๕ กิโลเมตร สามารถใช้การได้ดีในช่วงฤดูแล้ง ระยะทางห่างจากอำเภอ ๒๐ กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง ๑๖ กิโลเมตร ลูกรัง ๔ กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง ๖๐ นาที
- มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน มีศาลาประชาคม มีสนามเด็กเล่น สนามกีฬาของหมู่บ้าน
- มีสถานที่บริการโทรศัพท์สาธารณะ
- หมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน ใช้ถ่าน ฟืนเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม
- มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขสุข

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ประชากร ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแบ่ง มีจำนวน ๗๙๔ ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๓,๒๔๕ คน

บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร
น้ำแบ่ง	๗	๖๕	๔๐๙
วังผาง	๒	๑๕๐	๒๗๔
แหวน ๓	๘	๙๕	๓๗๕
แหวน ๑	๑	๑๕๐	๖๐๘
แหวน ๒	๓	๑๙๕	๗๒๑
น้ำกิ	๕	๑๓๙	๘๕๘
รวม		๗๙๔	๓,๒๔๕

ผู้นำชุมชน

นายชูศักดิ์	ตระกูลวัฒนศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน
นายสิงห์ทอง	ตระกูลพิทักษ์กิจ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายธีรวัฒน์	ตระกูลพิทักษ์กิจ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

การศึกษา

บ้านน้ำแบ่งมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ๑๑๖ คน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนผู้ที่ได้เรียนหนังสือส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ๑๕๐ คน รองลงมาคือมัธยมศึกษา ๑๓๔ คน ระดับชั้นประกาศนียบัตร ปวส. ๕ คน ผู้ที่จบการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี ๔ คน ซึ่งการส่งเสริมให้ประชากรได้รับการศึกษาและอ่านออกเขียนได้ ส่งผลดีต่อการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสังคมภายนอก และส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเกษตรกรเองและชุมชน

การสาธารณสุข

มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุข

การประกอบอาชีพ

ประชาชนบ้านน้ำแบ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยทำไร่หมุนเวียน การปลูกพืชแต่ละครั้งต้องใช้ยาฆ่า

หญ้า ในการกำจัดวัชพืช และใช้ปุ๋ยเคมี จำนวนมาก ได้แก่ การปลูกข้าวไร่ (พันธุ์พื้นเมือง) โดยจะเก็บคัดเลือกพันธุ์เอง ปลูกข้าวโพด (มีพ่อค้าคนกลางจากอำเภอท่าวังพานำเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืช มาจำหน่ายหรือนำมาลงทุนให้แล้วหักเงินตอนขาย โดยพ่อค้าคนกลางจะรับซื้อด้วย) ทำสวนลำไยและลิ้นจี่

มีชาวบ้านหลายครอบครัวไปประกอบอาชีพโดยการไปขายน้ำเต้าหู้ในหลายจังหวัด

รายได้

สภาพเศรษฐกิจและรายได้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ คือ การเกษตร จำนวน ๔๐ ครัวเรือน อัตราการจ้างงานในหมู่บ้าน ๑๕๐ บาท ประชากรมีรายได้เฉลี่ย ๒๐,๙๐๐ บาท/คน/ปี

การถือครองที่ดิน

พื้นที่ลุ่มน้ำแบ่ง ทั้งหมดประมาณ ๒๗,๐๐๗.๕๘ ไร่ เป็นพื้นที่หมู่บ้านประมาณ ๖,๕๐๐ ไร่ อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

พื้นที่ลุ่มน้ำแบ่งทั้งหมด ประมาณ ๒๗,๐๐๗.๕๘ ไร่ เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ใช้ทำการเกษตรประมาณ ๓,๕๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกป่าปลูกไม้ยืนต้นประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่มีการใช้พื้นที่คิดเป็นร้อยละ ๗๕-๙๐ ของพื้นที่เกษตรของหมู่บ้าน ปัญหาที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่คือ การปลูกพืชไม่คุ้มทุน ไม่มีความรู้ในการปลูกพืช และการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรโดยจำแนกออกได้ ดังนี้

ปลูกผักในโรงเรือน จำนวน ๓

โรงเรือน พื้นที่ ๑.๕ ไร่

ปลูกข้าวโพด จำนวน

๖๙ ครัวเรือน พื้นที่ ๒,๕๐๐ ไร่

ปลูกข้าวไร่ จำนวน

๕๐ ครัวเรือน พื้นที่ ๒๕๐ ไร่

ทำสวนผลไม้ (ลิ้นจี่, ลำไย) จำนวน

๕๐ ครัวเรือน พื้นที่ ๒,๖๐๐ ไร่

ทำสวนยางพารา จำนวน

๓ ครัวเรือนพื้นที่ ๑๕ ไร่

ปลูกองุ่นในโรงเรือน จำนวน ๓

โรงเรือน พื้นที่ ๑.๕ ไร่

พักทองคางคกส่งตลาดภายนอก จำนวน ๑๓ ราย

มะนาวตาอิตี (นอกฤดู) จำนวน ๒๕ ราย

ถั่วเนาวนางแดง จำนวน ๒๕ ราย

พื้นที่ ๒๕ ไร่

พื้นที่ ๕๐ ไร่

พื้นที่ ๕๐๐ ไร่

แหล่งเงินทุน

ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์/กลุ่มสหกรณ์เพื่อการเกษตร กองทุนหมู่บ้าน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

การรวมกลุ่มของเกษตรกร

- ผลผลิตในชุมชนได้แก่ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น ลิ้นจี่ ลูกชิด
- ผลิตภัณฑ์และกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มผ้าปัก มีสมาชิก ๒๕ คน มีทุน ๑๒,๐๐๐ บาท ประธานชื่อ นางสุดา

ตระกูลพิทักษ์กิจ

- กองทุนในหมู่บ้าน ปัจจุบันมีเงินทุน ๑,๐๕๐,๐๐๐ บาท มีสมาชิก ๘๕ คน ประธานชื่อ นายบุญเลิศ ตระกูลพิทักษ์กิจ ผู้ใหญ่บ้านน้ำแปง
- สหกรณ์การเกษตรขยายผลโครงการหลวงน้ำแปง จำกัด สมาชิก ๔๕ ราย ประธานชื่อ นายชูศักดิ์ ตระกูลวัฒนศิริ ปัจจุบันมีทุนเรือนหุ้น ๕๘,๐๐๐ บาท เงินลงทุน ๖๐๐,๐๐๐ บาท จัดหาวัสดุการเกษตรจำหน่าย

ผลผลิตทางการเกษตร

ผลผลิตทางการเกษตรได้แก่ ข้าว, ข้าวไร่, ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์, ลิ้นจี่

ความช่วยเหลือจากรัฐและเอกชน

มีหน่วยงานที่เข้าไปช่วยเหลือหลายหน่วยงานทั้งด้านการปกครอง การศึกษา สาธารณสุข การพัฒนาแหล่งน้ำ และการควบคุมไฟฟ้า เช่น

- สาธารณสุขจะส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสุขภาพเด็กและผู้สูงอายุทุกเดือน
- องค์การบริหารส่วนตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน สนับสนุนงบประมาณการทำกิจกรรม

ต่างๆ ในชุมชน

ปัญหา อุปสรรค และศักยภาพของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแปง

ปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนา

ด้านเศรษฐกิจ

ปัญหา เกษตรกรบ้านน้ำแปง มีปัญหาเรื่องผลผลิตการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่น้อย ไม่มีคุณภาพ ส่งผลให้จำหน่ายได้ในราคาถูก และขาดทุนหรือไม่คุ้มกับการลงทุน เนื่องจากการทำการเกษตรของเกษตรกรยังขาดความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพและไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภค ต้นทุนการทำการเกษตรสูง ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินจากการกู้ยืมลงทุนจำนวนมาก

ความต้องการ ชุมชนต้องการให้ทางภาครัฐหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้ามา ส่งเสริมการปลูกพืชทางเลือกใหม่หรือปรับปรุงคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร เติบโตให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามความต้องการของตลาด ลดต้นทุนการผลิต หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี การปลูกพืชผักสวนครัวที่ใช้ระบบเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดภัย และการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นรายได้ การส่งเสริมการปลูกป่าใช้สอยและป่าเศรษฐกิจ เช่น การปลูกไม้ การปลูกป่าชาวบ้าน การพัฒนางานหัตถกรรมให้มีมาตรฐานและคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

ด้านสังคม

ปัญหา เกษตรกรบ้านน้ำแบ่ง มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ เกิดการแข่งขันทางด้านวัตถุดิบ มีหนี้สินมากทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งเกิดจากการลงทุนด้านการเกษตรสูงแต่ได้รับผลตอบแทนต่ำ รวมถึงมีภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตร หลาน ส่งผลให้การศึกษาของประชากรในชุมชนโดยเฉลี่ยมีการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในภาคบังคับ ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนบางอย่างขาดการสืบทอด เช่น วันกรรมต่างๆ รวมถึงประชากรบางส่วนออกไปรับจ้างต่างจังหวัด (รับเอาวัตถุดิบใหม่ๆเข้าไปในชุมชนทำให้คนในชุมชนเกิดการแข่งขันเรื่องวัตถุดิบ)

ความต้องการ ชุมชนมีความต้องการในการปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความภูมิใจในการเป็นชนเผ่าของตนเอง สืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีและอนุรักษ์ถ่ายทอดกิจกรรมวัฒนธรรมชนเผ่าเย้า (เมี่ยน) ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพของตนเองโดยการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เพื่อความยั่งยืนภายในชุมชน

ด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐาน

ปัญหา บ้านน้ำแบ่งมีปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากยังไม่มีจัดการน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรกร และน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอาศัยน้ำจากประปาภูเขา มีการแผ้วถางป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน เพื่อปลูกข้าวโพดมีผลกระทบต่อการใช้พลังงานฟอสฟอรัสของหน้าดินทำให้เกิดดินสไลด์พังทลาย มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรเป็นจำนวนมากทำให้สภาพดินเสื่อมโทรม

ความต้องการ ชุมชนต้องการให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการพัฒนาระบบชลประทานที่สามารถนำน้ำจากแหล่งที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชได้ตลอดปี และการให้ความรู้เรื่องการวางแผนการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (ปลูกหญ้าแฝก) การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร (ปลูกป่าต้นน้ำ) และต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดขอบเขตพื้นที่ป่าและพื้นที่ทำกินเพื่อให้เกิดความชัดเจน รวมถึงการกำหนดขอบเขตพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมและรณรงค์การลดการใช้สารเคมีและรณรงค์การปลูกหญ้าแฝก

ศักยภาพของการพัฒนา

พื้นที่บ้านน้ำแบ่ง ชุมชนมีการรวมกลุ่มในการรักษาป่าชุมชนของตนเองมีกฎระเบียบร่วมกันในการรักษาป่า เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง เข้าใจทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และชุมชนมีความพร้อมในการเรียนรู้ มีองค์กรชุมชนให้การสนับสนุนและร่วมมือในการพัฒนา และหน่วยงานต่างๆ ช่วยเหลือชุมชน มีภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการปักผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ **แนวทางในการพัฒนา** เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านน้ำแบ่ง และศักยภาพ การพัฒนาข้างต้น จึงกำหนดแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เน้นการพัฒนาระบบน้ำประปาภูเขาของหมู่บ้านและพร้อมระบบบริหารจัดการและการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้สามารถใช้ได้ตลอดปี จัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านและภายในหมู่บ้านให้สะดวกขึ้น

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการสำรวจและวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลการใช้ที่ดินบนพื้นที่สูง (GIS) การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าของชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม และการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำใช้พื้นที่น้อยให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการปลูกป่าต้นน้ำ ปลูกหญ้าแฝก

ด้านวิจัยและพัฒนาอาชีพ การวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการสาธิตและทดสอบพืช สัตว์ เทคโนโลยีใหม่ๆ เน้นการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในพื้นที่และสภาพแวดล้อม การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตให้มีคุณภาพเพิ่มรายได้ การผลิตผักอินทรีย์ การอนุรักษ์พืชท้องถิ่น การลดการใช้สารเคมีเกษตร การส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมอาชีพการเกษตรและนอกภาคการเกษตร

ด้านสังคม เน้นการส่งเสริมการรวมกลุ่มภายในชุมชนเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยกระบวนการกลุ่ม และการพัฒนาระบบตลาดโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรชุมชน

ผู้ปฏิบัติงาน

นายชวลิต สุทธเขตต์
นายอานนท์ ยอดญาติไทย
นายปิติภัทร อมรไพร

ผู้จัดการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงกลุ่มลุ่มน้ำน่าน
ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงกลุ่มลุ่มน้ำน่าน
เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแบ่ง